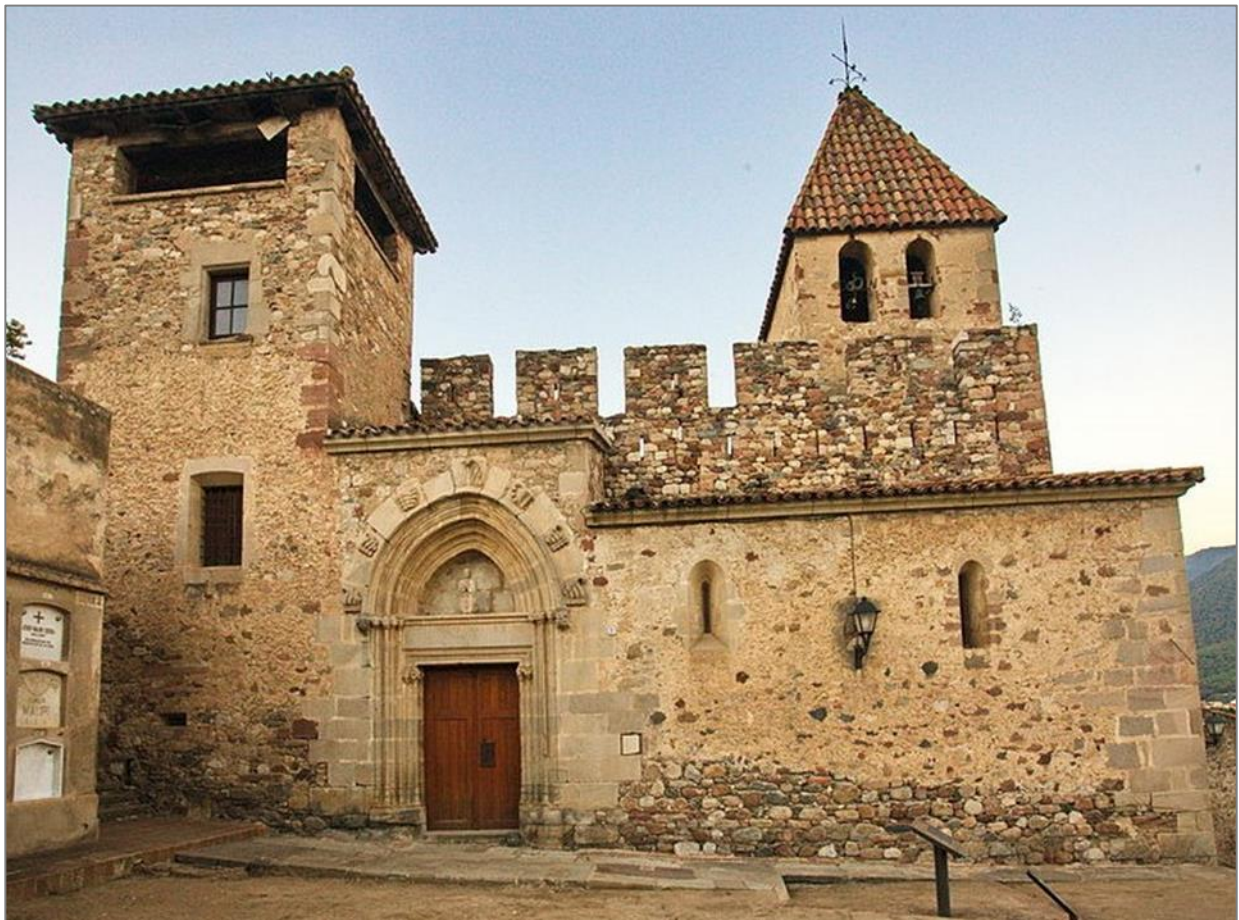

INFORME DE LES ACTUACIONS DE CONSOLIDACIÓ D' URGÈNCIA DE LES LLACUNES DESPRESES DELS MURS I SOSTRES DE L'INTERIOR DE L'ESGLÉSIA DE LA DOMA (LA GARRIGA)

CRAT conservació
i restauració SCP

Avda. Dels Quinze, 31 entresol 4rt
08031 BARCELONA
NIF J64893522
cratconservacio@gmail.com
Tel: 646 27 58 69

Barcelona, 15 de novembre de 2023

PRESENTACIÓ

La Doma és un conjunt d'edificis romànics - gòtics del municipi de la Garriga (Vallès Oriental) format per l'antiga església parroquial de Sant Esteve de la Garriga, la domeria i el cementiri. El conjunt és una obra inclosa a l'Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya.

L'edifici religiós mostra una sèrie de construccions de diverses èpoques que no s'han vist alterades des del 1685, llevat de la restauració de 1957-1959, promoguda per l'erudit i historiador local Josep Maurí i Serra, que li retornà l'estampa exterior primitiva, suprimint tota una sèrie d'afegits. Primitivament d'una sola nau, romànica, s'hi afegí, sembla que al segle XV, el campanar d'estructura piramidal. A aquesta nau central, amb absis rectangular i coronada de merlets, que li dona un aire de fortalesa, s'afegí al primer quart del segle XVI una capella lateral a la banda de nord. Les obres més importants de modificació foren les d'afegir la nau de migjorn i la portalada.

L'església és un edifici de planta rectangular de tres naus sense absis. La nau central, coberta amb volta apuntada, és la part romànica de l'edifici. La nau lateral dreta data del segle XVI, consta de tres trams coberts amb volta de creueria i clau al centre. Les nervadures de la volta descansen en un costat sobre mènsules esculpides amb caps d'àngels i en l'altre sobre columnes poligonals.

MOTIVACIÓ DE LA INTERVENCIÓ

El motiu que va portar a realitzar una actuació de consolidació d'urgència als murs i sostres de La Doma, ha estat el greu estat de conservació en que es trobaven. Les possibles filtracions d'aigua, els canvis d'humitat relativa, temperatura i el pas del temps havien provocat que els arrebossats i les capes de pintura es despreguessin del mur provocant la seva pèrdua i l'afebliment de les restes que hi quedaven.

Per això va ser urgent aturar aquests factors de degradació que perjudicaven la conservació i preservació de les pintures murals de La Doma i la possible afectació sobre els objectes i obres d'art en el cas de desprendiments.

TÈCNIQUES I MATERIALS

La tècnica del fresc és possiblement l'emprada a les pintures del sostre de la nau principal. Les altres pintures trobades en les diferents naus, d'èpoques posteriors, (sagristia i diferents modificacions), segurament es tractin de pintures murals als fresc però amb retocs al tremp o al sec pel que podríem anomenar-los com a "mezzo fresc".

Per a la seva realització s'aplicaven diverses capes de morter de calç de diferents composicions, anant de més magre a més grassa i el seu gruix disminueix quan la proporció de calç en el morter és més gran.

A l'última capa (enlluït) encara humida, es procedia a fer el dibuix amb els pigments diluïts en aigua (al fresc) o amb diferents coles com aglutinant (a sec). En contacte amb el diòxid de carboni de l'ambient, la calç experimenta una reacció de carbonatació i els pigments queden integrats dins l'estructura del morter endurit.

Els pigments utilitzats a les pintures murals que apareixen a l'interior de la Doma són d'origen mineral i proporcionen els colors bàsics, que barrejats entre sí donen diverses tonalitats.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Després d'una primera anàlisi visual ens trobem les següents patologies:

- Pols, greix i brutícia acumulada a totes les superfícies.

- Alt grau de despreniment i grans llacunes; (es presenten en moltes zones).

- Pèrdues, bombaments, descohesió, craquejats, cops, rascades, forats, deformacions plàstiques...donant una gran fragilitat a tot el conjunt.

- Esquerdes i fissures a nivell superficial i intern.

- Presència de sals solubles que en el seu procés d'hidratació i cristallització han provocat descohesió, disgregació, exfoliacions i aixecaments del morter, del seu suport, de la pel·lícula pictòrica i del guix, i sals insolubles que han format una dura capa compacta i uniforme a la superfície (carbonatacions).

- Descamació i descomposició dels pigments originals.

- En el transcurs de la història de les pintures, aquestes han estat cobertes per diverses capes de calç i enlluïts quedant ocultes i afectades.

CRITERI D'INTERVENCIÓ

Les tasques de conservació d'urgència que s'han realitzat a La Doma han tingut com a objectiu fonamental la consolidació preventiva de les llacunes i donar certa estabilitat als revestiments existents per tornar-los a posar en valor en un futur.

La intervenció realitzada ha seguit un mateix criteri de conservació que és el que ve marcat per les normes vigents, acceptades internacionalment en les cartes de restauració (Atenes 1931, Venècia 1964 i Del Restauro 1987) i de les que es poden destacar les següents:

- Les tasques de conservació s'han basat en una mínima intervenció, amb total respecte per l'original i la seva evolució al llarg del temps.
- S'han utilitzat materials reversibles que permeten consolidar i reduir el procés de degradació. S'ha seguit una metodologia científica dels treballs, amb identificació de patologies i amb una documentació gràfica i informe de la intervenció realitzada.

PROCÉS DE CONSOLIDACIÓ

Consolidació per tal de poder minimitzar les pèrdues fins a la seva restauració definitiva.

- Eliminació de la brutícia superficial amb raspalls suaus i aspiració.

- Cates de neteja per detectar zones on podrien quedar restes de pintures. Cates allà on es detecta presència de grafitis. Realització d'aquestes tasques manualment amb bisturís, espàtules i pinzells.

- Cates de les pintures:

- Cates dels grafitis

- Consolidació puntual interna dels bombaments i desplaçaments dels morters, amb injecció d'un morter a base de cals naturals exemptes de sals eflorescents PLM-M.

- Consolidació del mur exempt d'arrebossat amb silicat d'etil, al suport de pedres, totxos i morters.

- Bisellat de tots els contorns de las llacunes, tapar esquerdes, juntes i forats. Utilitzant morter tradicional de calç i sorra de riu en una proporció de 1:3.

- Consolidació de totes les restes de pintura que queden al descobert. Aquesta tasca s'ha fet puntualment amb pinzells i silicat d'etil.

- Neteja i acabat final. (Fotografies inicials i finals)

CONCLUSIONS

La intervenció realitzada, ha seguit els criteris establerts de restauració - conservació. En tot moment s'han estudiat diferents processos a seguir, i s'ha actuat sobre el bé immoble i els seus materials, escollint productes que fossin el màxim de respectuosos i sobretot, els més reversibles possibles.

La intervenció realitzada de consolidació d'urgència, ha estat orientada a minvar els processos de degradació i garantir la conservació el màxim possible.

Aquestes actuacions a La Doma, ratifiquen l'evidència que els sostres i les parets interiors de l'edifici estan decorats amb motius geomètrics, vegetals i amb línies que imiten carreus. També apareixen franges de colors en algunes zones i sanefes.

Destaquem la troballa, al cor de la nau principal, de diversos grafitis de diferents èpoques.

Esperem que aquests treballs de conservació a La Doma siguin l'inici d'un estudi en profunditat de tot el conjunt i d'una intervenció de restauració complerta, que torni a posar en valor aquest patrimoni tan emblemàtic de La Garriga.

Condicions ambientals després de la conservació i mesures de conservació

Per a una millor conservació de les pintures, és important que es realitzi un control de la temperatura i la humitat relativa del lloc on està ubicada, per tal d'evitar moviments i alteracions. També es recomana un control visual periòdic per poder detectar qualsevol anomalia i neteges superficials, per treure la pols, brutícia i possibles eflorescències. Aquestes són les recomanacions de conservació:

Humitat relativa: entorn d'un 30%.

Temperatura: + - 18-20 °C.

CRAT conservació i restauració SCP

Barcelona, 15 de novembre de 2023